

Tóth Krisztián

Explicit ószövetségi idézetek János evangéliumában¹

Explicit idézetekből 14 darab található János evangéliumban. Az alább közölt áttekintő táblázatban együtt láthatjuk jánosi 14 idézetünk újszövetségi helyét és eredeti ószövetségi forrását. Számba vesszük a többi újszövetségi előfordulási helyet is. Közöljük az újszövetségi görög idézet viszonyát, összehangját az eredeti Septuaginta, (proto)masszoréta szövegekkel, illetve a konkrét személyeket: Jézus, evangélista, mások, akik használják az idézeteket. Látszik, hogy János apostol rendkívül kifinomult és igényes módon nyúl az ószövetségi iratokhoz.

Szépen látszik az a mértanilag pontos szerkesztésmód, amivel János megtervezte evangéliumát és elhelyezte ben-

ne az ószövetségi idézeteket; mindegyiket a maga helyére. Mindenféle számmissztika és belemagyarázás intenciója nélkül mondhatjuk, hogy a 14 jelképes, bibliai szám, melynek fele, a 7 is sokat mond. Mondhatja valaki, hogy „véletlen”, hogy pont ennyi explicit idézet szerepel János evangéliumában. Isten világában ugyanakkor nem ismert ez a fogalom. A bevezetőben közölt adatok ide is kíváncsognak, és keretbe foglalják a jánosi mű ilyen témájú elemzését, 7 explicit idézet – az összes fele – hozható párhuzamba egyértelmű módon valamelyik vagy több szinoptikus evangélium idézeteivel.²

1. Áttekintő táblázat.

Forrás: saját készítésű, Köstenberger nyomán (lásd 2. lj.).

IGEHELY – ÚJSZÖV.	Bevezető formula	IGEHELY – ÓSZÖV.	Előfordul még...	„Tulajdonos”	Kapcsolat – LXX / Masszoréta
Jn 1,23	ἔφη = mondta	Ézs 40,3	Mt 3,3; Mk 1,3; Lk (1,76) 3,4	Bemerítő János	LXX (?) kisebb változtatásokkal → kontextusba illeszkedés célja
Jn 2,17	ὅτι γεγραμμένον ἔστιν = hogy írva van	Zsolt 69,9a	–	tanítványok / evangélista	LXX (?) kisebb változtatásokkal
Jn 6,31	καθώς ἔστιν γεγραμμένον = amint meg van írva	Zsolt 78,24b	(1Kor 10,3); Jel 2,17	tömeg	LXX (?) kisebb változtatásokkal
Jn 6,45	ἔστιν γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις = meg van írva a prófétáknál	Ézs 54,13a	–	Jézus	LXX (?) kisebb változtatásokkal
Jn 10,34	Οὐκ ἔστιν γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν = nincs megírva a ti törvényetekben?	Zsolt 82,6a	–	Jézus	LXX = MSz → Septuaginta megegyezik a (proto) Masszoréta szöveggel
Jn 12,13	–	Zsolt 118,26a	Mt 21,9; Mk 11,9–10	tömeg	LXX = MSz azonos tartalmú!
Jn 12,14–15	καθώς ἔστιν γεγραμμένον = amint meg van írva	Zak 9,9	Mt 21,5	evangélista	függetlenebb adaptációja az LXX/MSz-nek
Jn 12,38	ἵνα ὁ λόγος Ἡσαίου τοῦ προφήτου πληρωθῆ ὃν εἶπεν = hogy Ézsaiás próféta szava beteljesítség, amelyet... mondott	Ézs 53,1	Róm 10,16	evangélista	LXX = MSz azonos tartalmú!
Jn 12,40	ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαίας = mert ismét mondta Ézsaiás	Ézs 6,10	Mt 13,15; Mk 4,12; ApCsel 28,27	evangélista	függetlenebb adaptáció az LXX-hez képest: koncentrikusból → párhuzamossá
Jn 13,18	ἀλλ’ ἵνα ἡ γραφή πληρωθῆ = hanem hogy az Írás beteljesítség	Zsolt 41,10	(Mt 26,23); Mk 14,18; Lk 22,21; Jn 17,12; ApCsel 1,16	Jézus	függetlennek tűnik az LXX-től, János (héberből) saját fordítása (!)
Jn 15,25	ἀλλ’ ἵνα πληρωθῆ ὁ λόγος ὁ ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν γεγραμμένος ὅτι = hanem hogy beteljesítség a Szó, amely az ő törvényükben megíratott	Zsolt 35,19; 69,4	–	Jézus	LXX (?) kisebb változtatásokkal
Jn 19,24	ἵνα ἡ γραφή πληρωθῆ = hogy az Írás beteljesítség	Zsolt 22,18	Mt 27,35; Mk 15,24; (9,12); (Lk 24,26)	evangélista	LXX = MSz azonos tartalmú!
Jn 19,36	ἵνα ἡ γραφή πληρωθῆ = hogy az Írás beteljesítség	2Móz 12,46; 4Móz 9,12; Zsolt 34,20	–	evangélista	LXX (?) kisebb változtatásokkal – kombinálva a három igeverset
Jn 19,37	καὶ πάλιν ἑτέρα γραφή λέγει = és ismét más Írás mondja	Zak 12,10	Mt 24,30; Jel 1,7	evangélista	LXX – alkalmatlan, mert félreértelmezi a héber eredetit!!

Az idézetek bevezetésük kapcsán két nagyobb csoportba oszthatók: az első hét (Jn 1,23; 2,17; 6,31.45; 10,34; 12,13.15) az „ahogyan meg van írva...” típusú, a második hét (Jn 12,38.40; 13,18; 15,25; 19,24.36 és 37) a „hogy beteljesedjék az Írás” típusú bevezető formulára építi rá a textust. Kilenc ószövetségi idézet az evangélium első felében (1–12. fejezet), öt pedig a második felében (13–21. fejezet) található. Strukturálisan a legszignifikánsabb idézetpárt az evangéliuma közepén – 12. fejezet 38–40. versek – helyezte el János!³ Több utalás és ószövetségi szimbólum jánosai használata kötődik valamilyen módon zsidó vallási ünnephez. Az idézetek fele, hét a Zsoltárok könyvéből,⁴ négy Ézsaiás könyvéből, kettő Zakariástól és egy a Tórából – Pentateuchos – származik. Az Ószövetség használatának átfogó célja János evangéliumában az, hogy hivatalosan bizonyítsa és bemutassa, hogy mind Jézus nyilvános szolgálata, mind kereszthalála beteljesített szentírási próféciákat. Az explicit idézetek sűrítésével, amelyek a zsidók makacsságának motívumai (Jn 12,38.40) és Jézus passiója (Jn 19,24.28.36–37) köré csoportosulnak, biztosítja János az olvasóit egy olyan bibliai logikáról, amely Jézus messiási voltának elutasítása ellen küzd.⁵

„Ezek pedig azért íratlak meg, hogy higgyétek: Jézus a Krisztus, az Isten Fia, és e hitben életetek legyen az ő nevében.” (Jn 20,31) Végeredményben tehát amellet, hogy elismerjük: az evangélista fantasztikus munkát végzett, megláthatjuk az ihlető szerző, az Ūristen betűt is meglevenítő erejét.

A Biblia hitelessége

1947-ben egy fiatal beduin kecskepásztor kereste elkőborolt állatát. Ekkor találta meg a Kumrán-hegység egyik barlangjában az azóta *holt-tengeri tekercsek* néven elhíresült rendkívül jelentős régészeti lelet első darabjait.⁶ Mérföldkőhöz érkezett a történelem a Biblia hitelessége szempontjából, mert a tekercsek szinte a teljes Ótestamentumot tartalmazva legkésőbb az első század második harmadára datálhatók.⁷ Ezt az is bizonyítja, hogy az esszénuscsoportok is eltűntek Titusz és a rómaiak hadjárata során Kr. u. 68 körül.⁸ Az Ótestamentum ma ismert szövege a masszorétáktól származik, akik pontos kritériumrendszer szerint sokszorosították⁹ héber nyelven az ősi szövegeket. A XX. század közepe előtt tehát az ószövetségi szövegeket csak a középkori – IX–X. századi – másolatokból ismerte az emberiség, így a tekercsek felfedezése hatalmas jelentőségű, mert bizonyítja a masszorétikus szövegahagyomány megbízhatóságát.¹⁰ A korabeli hiteles másolatok tehát egyezést mutatnak a mai Bibliánkkal, benne mind az ószövetségi, mind az Újszövetségben felhasznált részekkel. A két szövetség kapcsán sokatmondó és beszédes az Ótestamentum végén található utolsó malakiási mondat: „Az atyák szívét a gyermekekhez téríti, a gyermekek szívét az atyákhoz, hogy pusztulással ne sújtsam a földet, amikor eljövök.” (Mal 3,24)

Így végződik az Ószövetség, mintha ott égne benne a vágy, hogy a „nagy testvér”, a „báty” tudjon majd kapcsolódni 400 évvel később születő „öccséhez”. A generációk közti elidegenedés örök probléma. Az Újtestamentum első mondata mintegy visszautal az Ószövetség legnagyobb alakjaira, Dávidra és Ábrahámra. Jézus Krisztusban látjuk az összekötő kapcsot: „Jézus Krisztusnak, Dávid fiának, Ábrahám fiának nemzetségekönyve.” (Mt 1,1) Meglátszik a koherencia a proféta

szavai és Máté evangélista között, ami szemléletesen kiabrázolódik az Újszövetség első lapján megjelenő nemzetség-táblázatban, amely levezeti Ábrahámától kezdve Dávidon át Jézusig a kontinuitást. Máté evangéliumának elején – a 3. fejezetben – feltűnik Beméritő János alakja, akiben az Újszövetség a „visszajött” Illést látja. Erre utal Malakiás könyvének vége, a fentebb idézett ige előtti vers: „*Én pedig elküldöm hozzátok Illés prófétát, mielőtt eljön az Ūr nagy és félelmetes napja.*” (Mal 3,23)

Konklúzió

A hűséges Isten, aki nem változik, kijelenti magát különböző korokban. „Jézus Krisztus tegnap, ma és mindörökké ugyanaz” – olvasható a Zsid 13,8-ban. Számos alkalommal, különböző módokon szólt, de a kijelentés csúcsa a Messiás inkarnációja: „*Miután régen sokszor és sokféleképpen szólt Isten az atyákhoz a próféták által, ezekben a végső időkben a Fiú által szólt hozzánk... Ő Isten...*” (Zsid 1,1–3a)

A Biblia szerves egész, így az újszövetségi exegézisünk során nem hanyagolhatjuk el vagy hagyhatjuk figyelmen kívül az Ószövetséget. Az a tény, hogy az Ótestamentum ennyi helyen és ennyiszor megjelenik az Újtestamentumban, azt az igényt és célt fejezi ki, hogy az újszövetségi szerzők ki kívánták nyilvánítani: bíznak az Ószövetség tekintélyében, sehol sem kérdőjelezik meg a korábban leírt igazságokat,

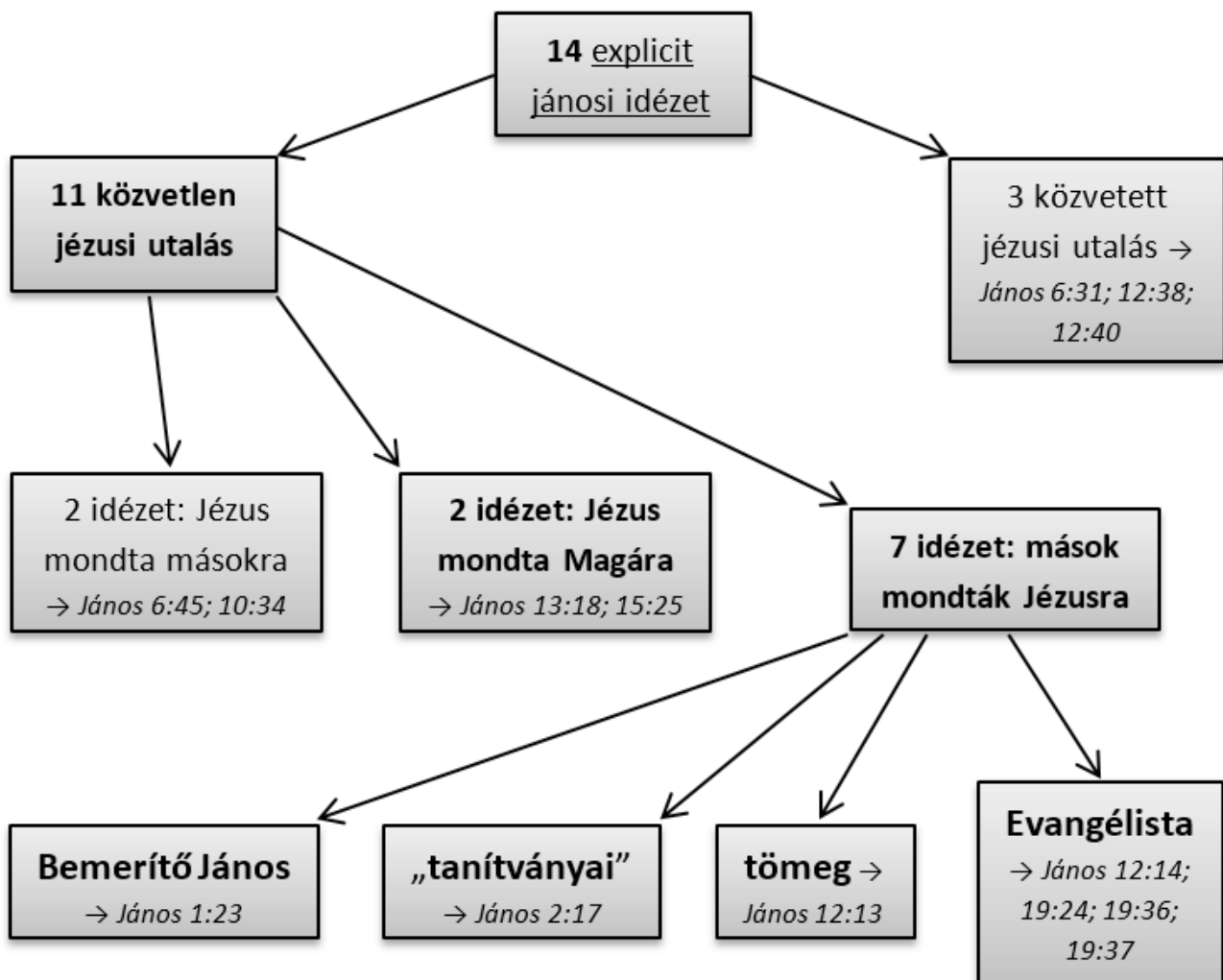

sőt pont a próféciák beteljesedése témájában számos helyen megerősítik és visszaigazolják azt. Az újszövetségi idézetek lehetnek alázatos főhajtások a szerzők részéről az Ószövetség nagyjai előtt. Mi a jelentősége az újszövetségi idézeteknek? Lépten-nyomon látható, hogy az Ószövetségben is ott van az evangélium, csak észre kell venni. „Ami az Ószövetségben rejtve van, az az Újszövetségben feltárul.”¹¹ Jézus a Jn 5,39-ben kijelenti az Írásokról,¹² hogy „azok rólam tesznek bizonyosságot”, majd így folytatja a 46. versben: „ha hinnétek Mózesnek, hinnétek nekem: mert ő énrólam írt.” Pálnak egy Jézushoz kapcsolódó fontos megállapítása olvasható a 2Kor 3,14–16-ban: „De az ő gondolkozásuk eltompult, mert az Ószövetség felolvasásakor ugyanaz a lepel mind a mai napig felfedetlenül megmaradt, mivel az csak Krisztusban tűnik el. Sőt mindmáig, valahányszor Mózeset olvassák, lepel van a szívükön. De ha majd megtérnek az Úrhoz, elvétetik a lepel.” (Kiemelés tőlem.)

Szakdolgozatom elején feltettem a kérdést: Biztosan csak egy magyarázat van? Mint láttunk, részben igen és részben nem a válasz, de meg kell indokolnunk. Ebben a témában pont az idézetek sokat segítenek nekünk. Békességünk lehet,

ha azon a nézőponton vagyunk, hogy szükséges a szélsőségek elkerülése végett egy eredeti értelem, ami – adott esetben párosult, kiegészült egy újszövetségi teljesebb értelemmel – kibővíthet az adott textus számos mai alkalmazási lehetőségével.

Hipotézisem az Újszövetségben szereplő ószövetségi idézetek kapcsán az volt, hogy mindegyik jánosi explicit idézet – 14 darab – „valamilyen módon kapcsolatban van Jézus személyével, ő mondja, rá mondják, vagy a Mester jelen van az elhangzáskor, de végeredményben valahogy a Messiásra utal”.¹³ Ez a feltevés teljesen beigazolódtott, hiszen a 14 idézet több mint háromnegyede, 11 idézet (78,5%) közvetlen kapcsolatban van Jézus Krisztussal, a másik 3 pedig közvetett módon utal rá. Ha részletezzük az eredményeket, amiben segítségünkre van a közölt áttekintő táblázat, megfigyelhető, hogy a Messiással közvetlen kapcsolatban levő 11 idézetből 4-et maga Jézus mond ki, ezekből 2 vonatkozik egyértelműen önmagára (Jn 13,18 – „velem... ellenem”; Jn 15,25 – „engem”). Az itt közölt megfigyeléseimet szemléletesen foglalja össze az alábbi ábrám:

1. ábra: A 14 explicit jánosi idézet megoszlása (saját készítésű ábra)

A 14 idézetből 9 utal egyértelműen Jézusra, tehát ő vagy más – Bemérito János, tanítványok, evangélista, tömeg – mondja Jézusra (magára). Eszerint János evangéliumában az explicit idézetek közel harmada – 64,3%-a – szól egyértelműen Jézus Krisztusról.

Az a 3 idézet, mely „csak” közvetett kapcsolatba hozható Jézussal, a következő: Jn 6,31-nél a Jézussal beszélgető tömeg idézi fel, hogy a pusztai vándorlás során Isten mannát¹⁴ adott nekik. A Jn 12,38 és 12,40 dupla idézetei szintén a zsidók Jézussal való vitáját követik, az evangélista Ézsaiástól vett igékkel ad magyarázatot a Messiásban való hit hiányára.

Az idézetek felét – 7 darab – az evangélista: János apostol mondja ki, írja le. Ez is mutatja, milyen gondos tudatosság-gal használta az ószövetségi idézeteket, és körültekintően tervezte meg művét.

Összegezve: nem volt olyan jánosi explicit idézet, amely ne utalna Jézus Krisztusra közvetlen vagy akár közvetett – szövegkörnyezet általi – módon. Minden János evangéliumában elhangzó ószövetségi idézet környezetében tehát „ott volt” Jézus lokális vagy lelki értelemben.

Összefoglalás

A Bibliánk közepén található, számos alkalommal emlegetett üres lap sokat szimbolizál egyszerre el is választ, de össze is köt. A két testamentum között eltelt közel 400 „csöndes” év¹⁵ mellett egy újabb és teljesebb valóságot is kiábrázol. Úgy gondolom, a teológiában ezzel a szakzsargonnal élve a két szövetség között feltétlenül beszélhetünk paradigmaváltásról. Kétségtelenül új bor és új tömlő adatott. Jézus Krisztus személyének megjelenésével gazdagodott és mozdulhatott a teljesség felé a korábbi megértés. „Mert benne lakik az istenség egész teljessége *testileg*, és benne jutottatok el ti is ehhez a teljességhez, mert ő a feje minden fejedelemségnek és hatalmasságnak.” (Kol 2,9–10; kiemelés tőlem)

A Megváltó inkarnációjának milyensége és a testet öltés időpontja is a tökéletes teljességre mutat. „*De amikor eljött az idő teljessége, Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született a törvénynek alávetve, hogy a törvény alatt levőket megváltsa, hogy Isten fiaivá legyünk.*” (Gal 4,4–5; kiemelés tőlem)

Isten Fia, Jézus Krisztus az, aki segíti az igeolvasót a helyes megértésben. A korábban idézett ige újra ide kívánczik: „*az Ószövetség felolvasásakor ugyanaz a lepel mind a mai napig felfedetlenül megmaradt, mivel az csak Krisztusban tűnik el.*” (2Kor 3,14b) Ő segít a valódi exegézis és applikáció folyamatában.

Végezetül úgy gondolom, hogy fontos és tág téma a két szövetség kapcsolata és a szentírási idézetek vizsgálata. Korántsem merítettem ki, de reményeim szerint egy kis ízelítővel tudtam szolgálni a problémakör tekintetében és egy bibliai könyv; János evangéliuma részletesebb vizsgálatával. Hálás vagyok Istennek, aki ötletet és erőt adott, és sokaknak, akik lehetővé tették a témában való elmélyedést.

Biztosan tudhatjuk hittel, hogy a Bibliát Isten írta, a szövegre irányuló isteni gondviselés működött és működik! Ahogy a zsidókra, úgy a keresztényekre is igaz, hogy a Könyv népe vagyunk. Istenünk a Könyv Istene, Szentírásunk Isten Könyve. Ami pedig a két szövetség kapcsolatát illeti, bátran mondhatjuk hittel, amikor az Újtestamentumban szereplő

ótestamentumi idézetekre gondolunk: valóban Biblia van a Bibliában!

Jegyzetek

1. A szerző *Biblia a Bibliában?! Ószövetségi igeversék az Újszövetségben; messiási próféciák vizsgálata és János evangéliumában található idézetek exegézise és applikációja* című szakdolgozatának (BTA MA, 2017) kivonata.
2. Andreas J. Köstenberger: *John in Commentary on the New Testament use of the Old Testament* (Grand Rapids: Baker Academic, 2007) 416. o.
3. Uo., 415. o.
4. Az Újszövetség részben vagy egészében 104 zsoltárverset idéz, van olyan, amelyett akár többször is. Az első keresztények sokszor a zsoltárokból merítettek ötletet hitvallásuk megfogalmazására (2,7; 110,1.4). (*Biblia. Magyarázó jegyzetekkel* [Budapest: Kálvin, 2004] 610. o.)
5. Köstenberger, 416. o.
6. 'qumrani kéziratok' in *Magyar katolikus lexikon*. <http://lexikon.katolikus.hu/Q/qumrani%20ok%C3%A9ziratok.html>. Letöltve: 2017. január 27.
7. *Jézus és a holt-tengeri tekercesek* (Szeged: Agapé, 1999) 11. o.
8. *Biblia*, 1586. o.
9. Josh McDowell: *Bizonyítékok a keresztény hit mellett* (Budapest: KIA, 2004) 73–74. o.
10. Alexander Schick: *Csodálatos Kumrán* (Budapest: Ethos Kft., cop. 1998) 11–12. o.
11. Szent Ágostont idézi Leif Nummela: *Benne lakozik a teljesség. Miért Jézus a Biblia megértésének kulcsa?* (Koloszvár: Koinónia, 2016) 18. o.
12. Itt nem másra gondol és utal Jézus, mint az Ószövetségre: törvény és próféták. Addig nem is volt más, az Újszövetség kanonizációja majd jóval később történik.
13. Lásd jelen dolgozat 40. o. Most saját hipotézisem kerül mérlegre.
14. Ahogy szó volt róla az igevers exegézisénel Jézus magára vonatkoztatja az ószövetségi példát: „*Jézus pedig így válaszolt nekik: Bizony, bizony, mondom nektek, nem Mózes adta nektek a mennyei kenyeret, hanem az én Atyám adja nektek az igazi mennyei kenyeret. Mert az Isten kenyere a mennyből száll le, és életet ad a világnak... Jézus azt mondta nekik: Én vagyok az élet kenyere: aki énhozzám jön, nem éhezik meg, és aki énbennem hisz, nem szomjazik meg soha.*” (Jn 6,32–33.35)
15. H. A. Ironside: *A négyszáz „csöndes” év. Malakiástól Mártéig* (Budapest: Evangéliumi K., cop. 2005) 3. o.

A Szolgatárs a Facebookon:
facebook.com/szolgatars